

Balti debesų namai

Lėktuvais neskraidžiusiems berniukams
Atrodė kaip jų mamyčių baltos krūtys, niekada
Nežįstos, nes nebuvo mados penėti savo kūdikius
Grožio kolonų vaizdais.
Balti debesų namai jau buvo pastatyti prieš jų gimimą
Sapnuose susiglaudusių pušų viršūnėse,
Kai raukšlėtos senutės kopų mediniu takeliu
Basnirčios guminėse šlepetėse keliavo į savo virtuves.
Juodi varnai nuskrisdami sujudino šakas,
Nukratė sapnų obuolius į senučių megztaš gimdas,
Kuriose jau gyveno megzti berniukai,
Laukdami iš baltų namų kylančio bandelių kvapo.
Megzti berniukai pamiršo beveik viską, tik ne baltuose namuose
Praleistas nerūpestingas naktis.
Jie ir toliau žaidė karą, nes juk reikėjo iš pradžių
Nugalėti priešą, kaimyną, vėliau save, o galiausiai
Aklą senutę, virbalais badančią jų akis, kad amžinoji naktis
Nepasitrauktų iš *Baltų debesų namų*,
Aklumas yra gailestingumo dovana šiais sunkiais vargo metais,
Taip maldingai ir šlykščiai kalbėjo senutės berniukams,
Kai jie manėsi ištrūkę iš megztų gimties marškinėlių.

Bet tai buvo tik dar vienas girtas rytas brėkstančios šviesos lange,
Dar vienas atodūsis iš tuščių, apatines daubas pasiekusių skrandžių,
Dar vienas išpūstas kartus dūmas iš grotomis karūnuotų plaučių
vamzdelių.

Baltuose debesų namuose gyvena megzti berniukai.
Ant savo kaulėtų pečių jie dėvi dūlančius senučių apatinius.

*Atpažink nesvetingas vietas, kur augai kadaise –
kitoje šalyje, kito amžiaus centre. Bevaisė
kopy juosta, karklynai, sandėlio mūras ant kranto
vargu ar primins, kieno čia tuomet gyventa.*

Tomas Venclova, „Priešistorė“

Klaipėda. Senieji sandėliai prie Danės (Dangės) upės, 1990 m.
Remigijaus Treigio nuotr.

Miestas sandėlis

Šis miestas buvo didelis sandėlis, sudėtas iš mažų ir dar mažesnių sandėliukų: Hermio, Leopardo, Trijų stogų, Didžiojo, Žaliojo, Karlo, Karališkojo, Dangės, sandėlių Brolių... Galėjo būti ir sandėliai Sesės, sandėlis Oma ir sandėlis Opa*, sandėlis Kantas** ir, tikėtina, sandėlis Trojos arklys pirklio Šlymano*** garbei.

Kelių aukštų raudonų plytų pastatai stovėjo tvarkingai sumūryti, dengti dvišlaičiais ir vienšlaičiais čerpių stogais. Aukštųjų sandėlių pastogėse styrojo gervių balkonėliai, per kuriuos lynais į vidų užtraukdavo silkių statines ir kietai užrištus maišus, pilnus kailių, grūdų, linų pakulų ir kanapių sėklų. Kiemuose tyrojo ką tik supjautų rąstų kvapas, sumišęs su iš žuvies turgaus atslenkančiu jūros gelmės tvaiku.

* *Oma, opa* – močiutė, senelis (*vok.*).

** Vokiečių mąstytojo Immanuelio Kanto (1724–1804) trys šeimos kartos – proseneliai, seneliai, tėvas ir dėdė – gyveno Mėmelyje (Klaipėdoje).

*** Verslininkui, vėliau tapusiam Trojos atradėju, Heinrichui Schliemannui priklausiusios prekės per didįjį Mėmelio gaisrą 1854 m. nenukentėjo.

Bet permainingo laiko ratai pasuko nuokalnėn. Miestas sandėlis ištuštėjo. Senųjų mūrų sienos sutrūkinėjo, stogai prakiuro, o langų ir durų angas, pro kurias anksčiau kilnojo sunkius maišus, užmūrijo silikatinėmis plytomis. Kai merdinčius sandėlius aptvėrė aukštais betoniniais blokais, vaikai šiuos nuspalyvino taikos balandžiais, mojančiomis mamomis, laivais ir vaivorykštėmis.

Vakarais prie blokinių tvorų rinkdavosi ilgaplaukiai jaunuoliai. Jie rūkydavo, abejingais žvilgsniais stebėdami tyvuliuojančias marias, anapus kurių žaliavo miškingas krantas.

Pro jūros vartus įplaukdavo žvejybiniai laivai, šaldytuvuose gabendami žuvį ir jūroje mirusius jūreivius. Kroviniai su žyma *įslaptinta* atkeliaudavo cinkuotuose karstuose, lydimi pusiau žmogaus, pusiau vaiduoklio – Maldaujo Gurjė mokinio.

*Kroviny*s. MALDAUJO GURJĖ MOKINYS

Maldaujo Gurjė mokinys artėja prie nedidelio Baltijos uosto. Liko dešimt mylių. Stebiu, kaip jūreiviai krenkščia ir spjaudo skreplius į plieno spalvos jūrą, per bortą spraigo papirosų galiukus ir suka akis nuo savo virpančių pirštų. Juos kankina kranto baimė. Kuo arčiau žemės, tuo daugiau juose nerimo.

Maldaujo Gurjė mokinys į krantą gabena karstą su jūroje mirusio jūreivio kūnu. Nuo viršutinio denio matau artėjančią žemę. Tai vienas iš mano lankomų uostų, į kuriuos tenka gabenti cinko karstus su mirusiais jūreiviais. Mirtis jūroje dažna. Sustoja širdis, nuduria peiliu, kartais iš vandens tenka traukti skenduolį, kartais žmogus pats iškeliauja, nepalikęs pasiaiškinimo.

Krante manęs laukia mirusio jūreivio sūnus.

Maldaujo Gurjė mokinys niekada neturėjo sūnų.

Tirštas rūkas man sukelia maudulį dešinėje galvos pusėje. Galėčiau rankomis užspausti pulsuojantį skausmo gniutulą,

bet tuomet netekčiau dar vieno jautimo. O to aš nenoriu. Mano jautimai, kaip senų žmonių dantys, tegul iškrenta savaime.

Maldaujo Gurjė mokinys prisiartina prie laivo krašto ir nudelbia akis žemyn. Baltijos vanduo tamsus. Man vis dar maudžia dešinio smilkinio plote. Matau, kaip prie laivo artinasi locmano kateris. Kopėčiomis ant denio užsiropščia uniformotas vyras, nesižvalgydamas į šalis užlipa ant kapitono tiltelio ir dingsta už durų. Laivas įplaukia pro uosto vartus ir dar valandą lėtai juda link švartavimosi vietos.

Krantinėje, prie kurios tuoj priglus laivo šonas, pirmyn atgal vaikštinėja jaunuolis, kaklą apsimuturiavęs spalvotu šalikuku, vienplaukis, su sportbačiais, potrupėmis kelnėmis ir languotu, jam per ankštu, švarkeliu. Stebiu, kaip jūreiviai išmeta virves, keli iššoka ir tvirtais judesiais apsuka virvių galus apie švartavimo polių.

Maldaujo Gurjė mokinys nulipa nuo viršutinio denio į apatinį ir nuleistu tilteliu pereina iš laivo ant žemės. Uosto teritorija skleidžia monotonišką triukšmą – aplink girgžda, ūžia, kala. Virš vandens blaškosi klykaujantys pulkai baltų paukščių.

Pamatau, kad privažiuoja žalias sunkvežimis karstui paimti. Tuomet prieinu prie jaunuolio ir tariu:

– Labas rytas, atplaukiau perduoti jums krovinį. Atsiprašome, kad ne iškart galėjome tai atlikti. Buvome toli, Ramiajame vandenyne, kai atsitiko nelaimė. Prireikė dviejų mėnesių sugrįžti. Atidaryti nereikia. Tegul ilsisi ramybėje.

Jaunuolis žiūri į mano lūpas ir klausosi žodžių.

– Gerai, – sako, kai supranta, kad baigiau. – Laukiau jūsų.

Jaunuolis stebi, kaip kranas iš laivo iškelia cinkuotą karstą ir su ištiesta gerve leidžia į sunkvežimio kėbulą. Netikėtai mašiną sudrebina stiprus išsprūdusio ir į kėbulą atsitrenkusio karsto smūgis. Duslus smūgis. Pasigirsta jaunuolio riksmas.

Atrodo, kad jame kažkas nutrūko ir dideliu greičiu pasileido žemyn. Jis springdamas klykia ant sunkvežimio vairuotojo: asilas, durnius, beprotis, nemoki valdyti krano. Šaukia, kad čia jo tėvas, jis metalinėje dėžėje, uždarytas, kad nori pamatyti jo veidą. Jaunuolis išoka į sunkvežimį ir, apsikabinęs karstą, garsiai rauda.

Asilai! Durniai! Bukapročiai! Degradai! Čia mano tėvas, čia mano tėvas!

Įsijungia uosto sirenos pranešdamos, kad į krantą sugrįžo miręs jūreivis.

Prie sunkvežimio renkasi uosto darbininkai. Girdisi tylūs užuojautos keiksmažodžiai. Mane jie mato ne pirmą kartą. Vadina užjūrio princu. Aš niekada jiems neištiesiu rankos, nelinkteliu, nepavaišinu cigarete.

Jaunuolio, susmukusio šalia karsto ant sunkvežimio dugno, nuo žemės beveik nesimato.

Tik vis dar girdisi į uosto triukšmą susigeriančios dejonės: durniai, degradai, čia mano tėvas, čia mano tėvas!

Maldaujo Gurjė mokinys sugrįžta į laivą ir užsidaro kajutėje. Ant stalo stovi atkimštas butelis vyno. Įsipilu į metalinį puodelį ir atsisėdu ant lovos. Užsimerkęs lėtai geriu ir netrukus nieko nebepprisimenu, nei uosto, nei ant cinkuoto karsto verkiančio vaiko. Tik skaičių.

Du šimtai devyniasdešimt septintas numirėlis, pristatytas į uostą.

Mokytojau, kiek dar laiko mane čia laikysi? Nieko nejaučiu. Tik nuovargį ir skausmą.

Maldaujo Gurjė mokinys užmiega sėdėdamas.

Tiesus kaip strėlė, geležinį antgalį nukreipusi aukštyn.